

zaterdag

25.09.2015

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Sofie Taes

Raquel Andueza & La Galanía

Ode aan de waanzin

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografie

La Galanía (ES) is een van de belangrijkste Spaanse oude-muziekensembles van het moment. De groep werd in 2010 opgericht door sopraan Raquel Andueza en teorbist Jesus Fernández Baena en richt zich in concerten en opnames vooral op het 17e- en 18e-eeuwse barokrepertoire, telkens voorafgegaan door diepgravende bronnenstudie. De leden van het ensemble werken met grote namen als l'Arpeggiata, Hespèrion XXI, Al Ayre Español, Gli Incogniti, het Orchestra of the Age of the Enlightenment en Private Musicke. Raquel Andueza op haar beurt wordt wereldwijd uitgenodigd op tal van internationaal belangrijke festivals en concertzalen. Samen traden ze al op in het Auditorio Nacional in Madrid, het MAFestival, Laus Polyphoniae, Contrepoints 62, de Festwochen Alte Musik Innsbruck en het Festival Oude Muziek Utrecht.

In 2011 verscheen de eerste cd van La Galanía, getiteld *Yo soy la locura* op het eigen label Anima e Corpo, in 2013 gevolgd door *Alma mía* met muziek van Antonio Cesti. Een jaar later verscheen *Pegaso* met muziek van Tarquinio Merula, terwijl het concert van deze avond een van de eerste is met het nieuwe programma *Yo soy la locura 2*, dat volgende maand op cd zal verschijnen.

Uitvoerders en programma

La Galanía:
Raquel Andueza: sopraan
Alessandro Tampieri: viool
David Mayoral: slagwerk
Manuel Vilas: harp
Pierre Pitzl: barokgitaar
Jesús Fernández Baena: teorbe & muzikale leiding

—

Henry Le Bailly (?-1637)
Yo soy la locura, uitgave G. Bataille, 1614

Anoniem (17e eeuw)
Con esperanzas espero
(uit: *Prime musiche nuove*, Londen, 1613)

Anoniem (17e eeuw)
Tres niñas me dan enojos
(uit: *Scherzi amorosi*, G. Stefani, Venetië, 1622)

Anoniem
Seguidillas de la venta,
reconstructie Álvaro Torrente (1961)

Santiago de Murcia (1673-1739)
Impossibles (uit: *Códice Saldívar*)

Anoniem (17e eeuw)
De mis tormentos y enojos
(uit: *Scherzi amorosi*)

Juan Hidalgo (1614-1685)
Crédito es de mi decoro
(uit: *Pico y canente*, 1656)

Luis de Briceño (actief 1e helft 17e eeuw)
Si queréis que os enrame (uit: *Método mui facilissimo*, Parijs, 1626)

Anoniem
Zarabanda del catálogo
reconstructie Álvaro Torrente

L. Ruiz de Ribayaz (1626-1667) / Gaspar Sanz (1640-1710)
Marionas

Anoniem (17e eeuw) / tekst: Miguel de Cervantes (1547-1616)
¿Quién menoscaba mis bienes?
(uit: *Scherzi amorosi*)

Anoniem (17e eeuw) / tekst: Calderón de la Barca (1600-1681)
Ya no les pienso pedir
(uit: *Andrómeda y Perseo*, Madrid, 1653)

Anoniem (17e eeuw)
Pasacalle

Anoniem / tekst: Francisco de Quevedo (1580-1645)
Jácara de la trena
reconstructie Álvaro Torrente

Dit concert is gratis voor Vrienden van het Concertgebouw. Ontdek alle andere voordelen die de Vrienden genieten op www.concertgebouw.be! Zelf Vriend worden kan via +32 70 22 33 02.

VOCAAL

Met Nederlandse boventiteling

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Temperament met stijl: dansen en liederen uit de Spaanse barok

‘Just as the Spanish sun creates a sharper contrast between light and shade, the temperament of the Spaniard contrasts sharply in its emotional extremes. The same is true of Spanish music.’

— John Griffiths, *The Spanishness of Spanish music*

Spaanse barokmuziek was tot voor kort nagenoeg onbetreden terrein. Omdat bronnenmateriaal schaars is, en de muziekmetropolen in Frankrijk, Engeland, Duitsland/Oostenrijk en Italië het leeuwendeel van de aandacht wegkapen, is Spanje lange tijd nadrukkelijk buiten de ‘canon’ en in de ‘periferie’ van de Europese muziekgeschiedenis gebleven. Gelukkig is nu verandering op til, niet het minst dankzij de schatten die musici en wetenschappers inmiddels uit het 17e- en 18e-eeuwse Iberische repertoire hebben weten op te delven.

Bonte barok

De 16e eeuw was Spanjes gouden era, waarin het kon pronken met de beste kunstenaars, auteurs en musici. De ondergang van de Armada in 1588 markeerde echter een wending in zijn fortuin, die een onmiddellijke weerslag had op het muziekleven aan hoven en kerken. Met de dageraad van de barok liepen de kwantiteit en kwaliteit van religieuze muziek merkbaar terug, terwijl wereldlijke genres in het centrum van de compositiepraktijk kwamen te staan. Van bij het begin toonde de Spaanse barok zich eigennuttig: barstend van de melodische inventiviteit en vormelijke noviteiten, met een levendige ritmiek en transparante harmonische basis, sterke contrastwerking en doorgedreven tekstexpressie.

Bühnewerk

Terwijl religieuze genres en compositie-technieken uit de late renaissance bleven

floreren, beleefde de genrediversiteit binnen de wereldlijke muziek een ware boom. De hoofse muziekpraktijk vormde daartoe de voedingsbodem: in het huishouden van Habsburgers Filips III en Filips IV ging het dichtend hand in hand met zingen, en behoorden muziekdramatische uitvoeringen tot de orde van de dag. Geen wonder dat de meest prominente Spaanse theatercomponist, Juan Hidalgo, aan het koninklijke hof verbonden was.

Voor zijn theaterwerk liet Hidalgo zich flankeren door een van de grootste dichters van die tijd: Calderón de la Barca. Samen stonden ze aan de wieg van Hidalgo’s meest vernieuwende en omvangrijke creaties, waaronder de monumentale, mythologisch-moralistische semi-opera *Fortunas de Andromeda y Perseo* (1653). Hidalgo schreef daarnaast ook twee volledig gezongen opera’s en diverse ‘comedias’: tragikomische toneelstukken met liederen uit de grote Spaanse renaissanceliedboeken (‘cancioneros’). Zijn eersteling in het genre was *Pico y Canente*, een ‘comedia pastoral’ op tekst van Luis de Ulloa Pereira (1656) die de vroegste voorbeelden van Spaans recitatief bevat.

Koning gitaar

Naast werk voor het podium, heeft de Spaanse barok een groot corpus instrumentale muziek voortgebracht. Sterk beïnvloed door volkse stijlen en improvisatiepraktijken, wordt het klankbeeld van dit repertoire vooral bepaald door één instrument: de vijfsnarige gitaar, die aanvankelijk vooral in lagere klassen populariteit genoot, maar al gauw de renaissance-vihuela met zijn aristocratische connotaties van de troon wist te stoten. De gitaar werd het richtsnoer van de componist en is rijk vertegenwoordigd in bronnen uit die tijd, die overigens in bijzondere tabulaturen zijn opgetekend:

in de ‘alfabeto’-notatie worden akkoorden voorgesteld door letters, die de uitvoerder dwingen om muziek in de eerste plaats verticaal te denken – als een constellatie van harmonieën en akkoorden. In Luis de Briceño’s gitaarmethode *Método muy facilísimo* (Parijs, 1626) zijn de vroegste voorbeelden te vinden, maar ook Gaspar Sanz’ *Instrucción* (Zaragoza, 1674) en Santiago de Murcia’s *Resumen de acompañar* (Antwerpen, 1714) zijn onschatbare bronnen van gitaarmuziek.

Danzas & bailes

De populariteit van de gitaar heeft de verspreiding van ‘danzas’ (oude hofdanses, die enkel met de voeten werden gedanst) en vooral van ‘bailes’ (waarvoor het hele lichaam werd gebruikt, met castagnetten toe) sterk in de hand gewerkt.

De volks geïnspireerde *bailes* – in veel gevallen overgewaaid uit Spanjes Zuid-Amerikaanse kolonies – hadden een theatraal karakter, en een vaak schalkse inhoud. De *jácara* – zo suggereert alvast zijn naam is – luidruchtig en hoogst energiek, en draait om een hoofdpersonage van laag allooi maar met hoge aaibaarheidsfactor: een blinde zwerver, een roekeloze ruiter, een brallende dronkaard, of een pochende bajesklant – zoals in *Jácara de la trena*. Ook de *mariona* is een uitbundige theaterdans, ditmaal met terugkerend harmonisch patroon. De uit variaties opgebouwde *fandango* (*Los imposibles*) werd dan weer door paren gedanst en/of gezongen, net als de *passacalle* – oorspronkelijk processiemuziek, later als trage paardans een topper in gans Europa. Bij de *zarabanda* ging het er een stuk wilder aan toe – de dans werd eind 16e eeuw zelfs uit Spanje gebannen, maar groeide in de barok alsnog uit tot een van de populairste genres. Zoals *Zarabanda del catálogo* (het verlanglijstje van een

vrouwengek) en *Seguidillas de la venta* (over ‘noodgedwongen’ bordeelbezoek) illustreren, bleef in de *bailes* geen retorisch register onbenut: van flamboyant humoristisch, over sarcastisch tot burlesk.

Rule, Iberia!

De ‘Spaansheid’ van dit repertoire werd in de 17e en 18e eeuw tot ver buiten de landsgrenzen gemaakt. Tal van internationale anthologieën bevatten dan ook nieuw gecomponeerde werken in Spaanse stijl, bewerkingen van Spaanse originelen, of Spaans getinte versies van bestaande succesnummers.

De Italiaanse uitgever Giovanni Stefani kleurde zijn *Affetti amorosi* (1618), *Scherzi amorosi* (1620), *Concerti amorosi* (1623) – in Venetië gepubliceerde liedverzamelingen – met een partij voor Spaanse gitaar en zes Spaanse liederen: een eclatant succes! Angelo Notari – een Londenaar met Italiaanse roots – nam één Spaans lied op in zijn *Prime musiche nuove* (1613): een oorspronkelijk tweestemmig kleinood waaraan hij zelf een ‘passende’ derde stem had toegevoegd. Henry Le Bailly – hofmusicus van Henri IV en een van de meest gewaardeerde musici van zijn tijd – vertegenwoordigt Frankrijk in dit internationale gezelschap. Diverse liederen van zijn hand verschenen in omvangrijke luit- en liedverzamelingen, zoals die van Gabriel Bataille (*Airs mis en tablature de luth*, Parijs, 1614/15) waarin *Yo soy la locura* – een lied-met-pasacalle – werd overgeleverd: de belofte van een warmbloedige muze om een beetje gekkigheid en een hoop geluk over de wereld uit te storten. Meteen een mooie metafoor voor het stijlvolle temperament waarmee Spanje zijn schitterende bijdrage tot het barokrepertoire heeft geleverd.

Over de grenzen van de rede

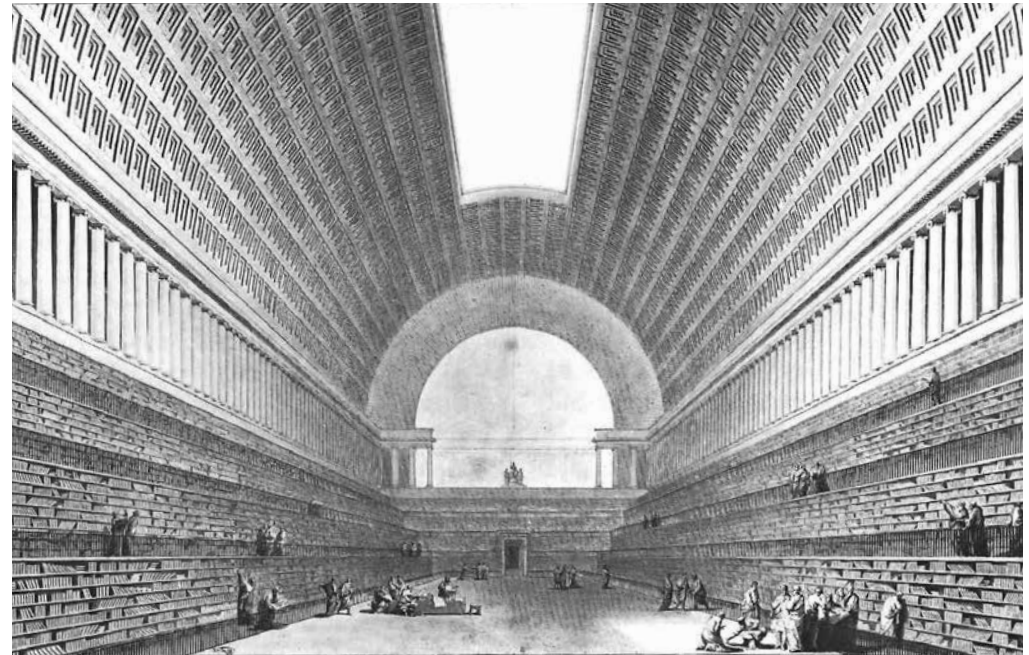
De Nederlandse scheikundige en filosoof André Klukhuhn, bekend van zijn magistrale boek *De geschiedenis van het denken* (2003) publiceerde dit jaar een aantal essays gebundeld in *Over de grenzen van de rede*. Daarin betoogt hij dat we waanzinnigen niet alleen met de nodige zorg moeten omgeven, maar dat waanzin ook heel wat positieve kanten heeft. Hij gaat wel niet zo ver als de 18e-eeuwse Engelse koopman en schrijver Thomas Tryon, maar is toch van oordeel dat die de spijker op de kop sloeg met zijn constatering: 'De wereld is niets dan een groot Bedlam waar de zwaargestoorden de lichtgestoorden opsluiten'.

Bedlam, oorspronkelijk een proosdij gesticht in 1246 (Onze Heer van Bethlehem) werd na de inbeslagname van de kloosters onder Hendrik VIII aan de stad Londen geschonken. In de handen van de stad groeide Bedlam uit tot een berucht krankzinnigengesticht. Na de grote brand van Londen in 1666 werd het herbouwd naar een ontwerp van de natuuronderzoeker en wiskundige Robert Hooke (1635-1703).

Het valt nauwelijks te betwisten dat veel kunstenaars en zovele anderen min of meer met een aan waanzin grenzende genialiteit en passie 'de mensheid hebben voorzien van buitengewone bijdragen' zoals Klukhuhn het uitdrukt. Denk maar aan de schilders Vincent van Gogh en Salvador Dalí, de graficus en dichter William Blake, de componisten Beethoven, Schumann, Liszt en Wagner, filosofen zoals Nietzsche, Schopenhauer en Wittgenstein, wetenschappers zoals Archimedes en Einstein, mystici zoals Hadewijch, Meister Eckehart en Hildegard von Bingen, architecten zoals Etienne-Louis Boullée en Antoni Gaudí, auteurs zoals Dostojevski, Tolstoi, Schiller en Edgar Allan Poe, om de

Nederlandse schrijvers Maarten Biesheuvel en Jan Hanlo niet te vergeten. De naam en faam van koning Ludwig II van Beieren zijn dankzij de 'positieve waanzin' van Wagner en zijn eigen (positieve) waanzin bekend gebleven. Waanzinnige kastelen (Neuschwanstein en Herrenchiemsee) en talloze groots opgezette (waanzinnige) opera's zijn ongetwijfeld buitengewone bijdragen ontsproten aan hun 'lichtgestoorde' breinen. Shakespeare vereeuwigde de namen van door waanzin getroffen personages zoals Macbeth, King Lear en Hamlet in ongeëvenaarde drama's. Het leesplezier dat de op zijn minst lichtgestoorde Don Quixote, de vermaarde vechter tegen windmolens, ontsproten aan de vermoedelijk even lichtgestoorde geest van Cervantes, de grootste Spaanstalige schrijver aller tijden, miljoenen lezers bezorgde en nog bezorgt, laat vermoeden dat er misschien toch iets van waarheid schuilt in het gezegde dat alleen de waanzin de wereld vreugd bezorgt.

Johan Huys

Ontwerp van Etienne-Louis Boullée voor een Koninklijke Bibliotheek in de rue de Richelieu te Parijs.

In de kijker

Sabine Devieilhe © Marc Ribes

vr 09.10.15 / 20.00 / Concertzaal
**Les Ambassadeurs & Sabine Devieilhe /
Rossini in alle staten**

Over de soepele en jeugdige sopraan van Sabine Devieilhe lees je alleen maar superlatieven: feilloze dictie, vlekkeloze hoogte en bakken muzikaal talent. Samen met Alexis Kossenko en Les Ambassadeurs buigt ze zich nu over de muziek van operaduivel Gioacchino Rossini, van goedlachse komedie naar diepgevoelde tragedie.

Eifa Rún Kristinsdóttir, Steuart Pincombe, Vladimir Waltham, Zefira Valova © Tim Mirtiens

wo 28.10.15 / 20.00 / Kamermuziekzaal
Solistenensemble Kaleidoskop / 4 Rooms

In 4 Rooms nodigen vier barokspecialisten Solistenensemble Kaleidoskop samen met het publiek uit in hun artistieke universum. Vier 'kamers' met Bach, Barrière, Uccellini en Leclair krijgen van de Duitse componist Sarah Nemtsov een overrompelend dramaturgisch kader. Na *Dark Was The Night* eerder dit jaar wordt dit opnieuw een niet te missen luisterervaring.

DRANKBONNEN

Om u nog beter te bedienen, betaalt u voortaan met drankbonnen aan de pauzebars. U kan deze drankbonnen voor de voorstelling of tijdens de pauze aanschaffen aan de verkoopbalies in de Inkomhal en op de Foyers. Ook in het Concertgebouwcafé kan u met deze bonnen betalen.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE 'T ZAND 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/servies.

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS | WTV